17th International Scientific Conference 2025

Sessions of the Faculty of Education

https://doi.org/10.36007/5390.2026.42

A MIÉNK VAGY AZ ÖVÉK?

(NÓGRÁDI GÁBOR: *ALATTUNK A KINCS*. RITTER OTTÓ ILLUSZTRÁCIÓIVAL)

L. Patrik BAKA[9] – Anikó KURUCZ[10]

ABSTRACT

OURS OR THEIRS? (GÁBOR NÓGRÁDI: *ALATTUNK A KINCS* [THE TREASURE BENEATH US]. ILLUSTRATED BY OTTÓ RITTER)

This study examines a notable work of contemporary Hungarian children's literature, Gábor Nógrádi's treasure-hunt adventure novel Alattunk a kincs *[The Treasure Beneath Us]. It becomes evident how the author's prose poetics are characterised by a small-town, open-air-museum quality, manifesting itself in both narrative expression and the lyrical elevation of emphasised passages, alongside a dynamic plot and vivid humour—yet also by exaggeration and a pronounced didactic intent. This panorama, as well as the aftermath of the central, adventurous narrative thread of the novel, is mediated via a variety of documentary-fictional elements, ranging from interviews to evidential records and e-mails. These components offer an engaging way to handle large amounts of information, while they also hold significant potential for creative development within experiential pedagogy. Nógrádi does not shy away from confronting the reader with complex historical and social issues, demonstrating his commitment to taking his audience seriously and encouraging them to form their own critical standpoint.*

KEYWORDS

contemporary Hungarian children's literature, adventure novel, treasure-hunting, Gábor Nógrádi, prose poetics, documentary-fictional elements

BEVEZETÉS

A kincskeresés nem számít éppen szokatlan motívumnak a gyerekirodalomban (Benyovszky, 2009). Arra a kérdésre viszont, hogy mi történne, ha a realitás keretei és szabályai között akadnánk bármiféle zsákmányra, már nem sok mű keresi a választ. Kicsit olyasmi ez, mintha arra lennénk kíváncsiak, hogy mi történik a hercegnőkkel és hercegekkel, esetleg herceggé lett

[9] PaedDr. Baka Patrik, PhD. Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (adjunktus), bakap@ujs.sk

[10] Kurucz Anikó, PhD. Széchenyi István Egyetem, Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán- és Társadalomtudományi Kar, Neveléstudományi és Pszichológia Tanszék (adjunktus), kurucz.aniko@ga.sze.hu

szegénylegényekkel a házasság után. Nos, nem mindig az, amit a menyegző eufóriáját látva feltételeznénk. Amiként a becsületes kincskeresők előtt is számos kihívás áll (Böszörményi, 2022).

A KINCS ELŐTT ÉS A KINCS UTÁN

Nógrádi Gábor *Alattunk a kincs* című sokadik kalandregényének rögtön a nyitányán felhangzik a rigmus, ami cselekvésre hívja negyedikes ereklyevadászainkat.

> „*Több énekem nincsen,*
> *alattunk a kincsem,*
> *tudom én, tudom én,*
> *nem leszek mindig szegény*" (Nógrádi, 2022, 5. old.)

Katona Béla bácsi, akit Zeréndváron a legtöbben csak Bolond Bélaként ismernek, ezt dalolássza újra és újra az iskola ablaka alatt. Hatfős szereplőgárdánk (Benyovszky, 2009, 200. old.), különösen pedig a vállalkozó kedvű bandavezér, Sipos Tomi fantáziáját most mégis meglódítja az ének. Hiszen ha az öreg még a háborúban sérült meg, a múltjából pedig csak a fenti négysoros maradt, abból az következik, hogy ő is ott kellett legyen, amikor a kincset elrejtették!

A gondolat ragadósnak bizonyul. A csapat kikérdezi Béla bácsit, egy nappal később pedig a három legbátrabb, Tomi, Dina és Feró már lopódznak is lefelé a vár alatti pincerendszerbe. Az öreg baka utasításai szerint a százlépésenként felrajzolt fehér keresztek nyomát, majd az út végén „Jézus urunk" freskójának tekintetét követve meg is találják a zsákmányt. De a kincs olyan sokféle: a Holbein-képen kívül egy Patek Philippe-óra, aranytömbök, Napóleon-, Ferenc József- és Szent László aranyak, s nem mellesleg egy menóra és különféle héber betűs tálak is előkerülnek. Ezek a tárgyak biztosan nem származhatnak egy helyről, a láda tulajdonosait beazonosítva pedig kiderül, a nácik rabolták össze őket. Mindezt persze már a város értékbecslőjétől tudjuk meg, miután a gyerekek előkeverednek a pincerendszerből. Ami egyáltalán nem történik ilyen egyszerűen, hiszen visszafelé igencsak eltévednek, és Dodó, a foxterrier nélkül biztosan sokáig kellett volna várjanak a mentőcsapatra.

Ekkor viszont már az egész város tud a szenzációról, a kötet utolsó harmadában pedig egy egészen mástípusú kaland kerül előtérbe. Kihez kerüljön a kincs? Azé legyen, aki találta? Netalán a városé? Az államé? Vagy azoké, akiktől ellopták?

> „Ami a föld alatt van, az a városé meg az országé. Ha a kertünkben ások, és találok valamit, az talán a miénk. Talán! De lehet, hogy az sem, mert valami nagy nemzeti izé, érték, régi köcsög meg kancsó. Ilyesmi. Tudom, mert apa egyszer mondta, mikor a tévében láttuk, hogy találtak valami római kincset. Aki megtalál egy ilyet, és eldugja vagy eladja, az tolvaj!" (Nógrádi, 2022, 23–24. old.).

A törvény egyértelműen fogalmaz. De mi a helyzet az emberi önérdekkel? A kincset részben mindenki a magáénak érzi, és szívesen elfogadna belőle egy szeletet. Nemhiába a „nép" belső hangját idézi a kötet címe is, hiszen mint mondják: „*Alattunk volt a kincs*" (Nógrádi, 2022, 86. old.). Hőseinknek is épp elég nagy kihívást jelent, míg kiegyeznek önmagukkal, és meghozzák a helyes döntést (Kis, 2022). A népgyűlésen bevallják, eredeti tervük szerint a várossal feleztek volna, de végül úgy határoztak, hogy kerüljön fel minden a világhálóra, és ha valaki bizonyítani

tudja, hogy valamelyik tárgy az őseié volt, legyen azé. Így igazságos. Közben azonban végig ott lüktet a kérdés: mi, olvasók, hogyan határoznánk?

Műfaj és narráció

Nógrádi realista (Petres Csizmadia, 2015, 224. old), egy gyerekcsoport merész vállalkozására irányuló banda- (Ozsváth, 1988, 90. old.) és kalandregénye (Komáromi, 1999, 232. old.) számos rövid fejezetre tagolódik.

A szerző stílusának legfőbb ismérvei „[e]gyedi humora, a gyerekek iránt érzett erős empátiája, filmes látásmódja" (Móra 2022), a rövid, tömör mondatok, valamint a rengeteg dialógus, amelyek kifejezetten sodró lendületűvé teszik a művét. Az *Alattunk a kincs* kétharmada jelenidejű elbeszélés, ami fokozza az olvasó bevonódását a szöveg világába.

A heterodiegetikus, mindentudó narrátor nem pusztán a gyerek- és felnőttszereplők gondolatait ismeri, de még a kutya érzéseit is. Ugyanúgy tud a tanárok el nem mesélt románcairól, ahogy a kincsek értékéről, amit reflexió tárgyává is tesz:

> „Dina nem tudhatja, de még egy felnőtt sem, hogy a második világháborús kopott katonaládában rejtőző kincsek értéke eléri az egymilliárdot. De egy árverésen talán a kétszeresét is meg lehet kapni érte" (Nógrádi, 2022, 51. old.).

Béla bácsi versének többszöri említésekor hozzáteszi: „De ezt már ismerjük" (Nógrádi, 2022, 74. old.), másutt pedig önszabályozóan jegyzi meg: „De ne szaladjunk előre!" (Nógrádi, 2022, 91. old.).

A narrátori pozíció az utolsó, utószóként is funkcionáló fejezetben egybeolvad az íróéval, hiszen nemcsak arra reagál, hogy a művét is be kell fejeznie valahol, hanem ugyanitt meséli el azt is, hogy Zeréndvár neve álnév, a történet viszont az utolsó szóig igaz. Nógrádi könyve ilyenformán úgy kalandregény, hogy közben a valóságirodalom felvillanásait is magán viseli.

Poétikai jellemzők

A mű prózapoétikája több rétegből épül föl. Szereplőink környezetének megformálásához hitelesen járulnak hozzá a könnyed, gyereknyelvi hasonlatok – „félrebillenti a fejét, mint a kíváncsi kutyus, ha kedvenc játéka nevét hallja" (Nógrádi, 2022, 6. old.) –, megjegyzések – „Minden bűnödet megbocsátom – mondja a lány viccesen, ahogy az apja szokta, ha fáradt anyja helyett a kislány elmosogat" (Nógrádi, 2022, 34. old.) – és helyzetképek – „Csend van. Olyan süket csend, mint a negyedik b-ben matekfelmérőn" (Nógrádi, 2022, 71. old.). A gyerekek pincerendszerrel és az oda vezető püspöki kriptákkal kapcsolatos félelmei, groteszk viccei jól érezhetően a popkultúrából származnak (Lovász, 2015, 21. old.). „Nem beszélünk kísértetekről! Mi nappal fogunk lemenni. A halottak lelke csak éjfélkor szokott előmászni a koporsókból, és akkor sivítozzák, hogy huhú! huhú!..." (Nógrádi, 2022, 25. old.). Intertextusokkal viszont csak egy-két esetben, jelölt formában, a magyar klasszikus irodalomra koncentrálva él.

A könnyed leírások viszonylatában a kiemelt váltásoknál kissé patetikus, lírai felhangú bekezdéseket találunk. „De a titok, a rejtély magocskája, amelyet az öreg éneke és a tanítónő magyarázata elültetett a fejekben, virágozni, lombosodni kezd a fantázia, a képzelet talajában, ahogy egy rendes magocskához illik" (Nógrádi, 2022, 10. old.). Vagy másutt: „Gyakran harc dúl az ember lelkében. Az önzés és az önzetlenség, a rosszaság és a jóság, az ördög és az angyal

birkózik ilyenkor egymással” (Nógrádi, 2022, 119. old.). Első ránézésre úgy tűnhet, hogy az ilyen retorikai megoldások kissé megakasztják a szöveget, ám valójában annak neuralgikus pontjait jelölik. A műben a vulgáris szavak tabunak számítanak. Ezeket több szöveghelyen önreflexív megjegyzésekkel takarja ki az elbeszélő: „Mi a …?! – kiált fel döbbenten Tomi, és persze befejezi a mondatot, amiért otthon óriási botrány törne ki, plusz vasárnapi sütimegvonás” (Nógrádi, 2022, 73. old.).

A gyerekek nyelvhasználata mindemellett kissé régiesnek, amolyan skanzen-szlengnek hat. Egy, esetleg két évtizeddel ezelőtt az olyan kifejezések, mint az „irigy kutya, gyagya, süsüke, lelkileg zokni, pracli, lecsutakolni” bár még természetesnek számítottak, a mai magyar gyerekszlengben idegenül hatnak. A különféle regionális hasonlatokkal kiegészülve viszont, amilyen a „pislog, mint székely a vásárban, ha teknősbékát lát: »Ilyen állat nincs!«” (Nógrádi, 2022, 56. old.) vagy az „olyan komoly pofát vágtak, mint akiknek hajnalban megdöglött a disznójuk” (Nógrádi, 2022, 109. old.), egy sajátos – talán már letűnt – kisvárosi, vidéki magyar közeget körvonalaznak. Egy olyan környezetet, ahol mindenki ismer mindenkit és mindenki tud és hall mindenről. Az olykor túlzó, teátrális reakciók – amilyen például az anyák ájulása, amikor megtudják, hogy a gyerekeik kincset keresni indultak – ennek ugyancsak természetes építőelemeiként tűnnek föl. Mintha arra hívnák fel a figyelmet, hogy egy ilyen kisvárosban nem szabadna hasonlónak történnie. Ugyanez a túlzás jelenik meg a sokat emlegetett szülői fenyítés kapcsán, azaz, hogy a kincskeresők folyamatosan – és elég régivágásúan – az atyai veréstől tartanak. De hiperbolikus a kincs megtalálása kapcsán többször hangoztatott, nem pusztán országos, hanem világviszonylatban érvényesülő hírverés is, miszerint egy ideig mindenütt a zeréndvári felfedezésről beszélnek… Talán nem így volt, egy kisvárosra általában vetülő mediális figyelemhez képest viszont így *tűnhetett*.

A szerző izgalmas megoldása, hogy amikor egy egész osztályközösséget vagy utcán vonuló tömeget szerepeltet, annak tagjai pedig be-bekiabálnak, az így keletkező zsivajt a dialógusokban is egységként, egy megszólalásként szerepelteti, ezzel is jelölve a tömegjelleget. „Osszuk szét! Osszuk szét! – hallatszanak a kiáltások. – A mi városunk alatt volt!... A tulajdonosok már rég meghaltak!... Honnan tudod? Apád ölte meg őket?... Hülye” (Nógrádi, 2022, 109. old.). Hibaként említhető viszont, hogy a Ritter Ottó által készített, realista, képregényes beállításokkal dolgozó (Kis 2022), kardinális jelenteket megelevenítő, egészoldalas illusztrációk két helyen is megelőzik a szövegben bekövetkező történéseket, ami egyfajta spoilerként hat.

Dokumentumfikciós elemek – a kreatív írás kiindulópontjai

A mű utolsó harmadában formai szempontból többféle szövegtípussal találkozunk.

A textus egyfelől a városba záduló médiaszakemberek munkáinak montázsát adja, amikor olyan villáminterjúkat közöl, amelyeket találomra megszólított helybéliekkel készítettek. Itt az állami tévé gyermekded kérdésekkel mutatkozik be, egy másik interjúban a megszólított hebehurgyasága kerül előtérbe, míg egy harmadikban az interjúalany a sorok között magát is mint egykori fosztogatót leplezi le:

> „[A] Goldman-házban már egy tű sem volt. Én aztán tudom! Mikor mentem, hogy megmentsek valamit szegény Goldmanéknak, hátha visszajönnek, már csak az üres falakat találtam” (Nógrádi, 2022, 105–106. old.).

Ezek után olyan pontokba szedett, rendkívül gazdag információtartalmú mikrotörténetek következnek, amelyekben egy-egy ereklye visszakerüléséről esik szó jogos tulajdonosához, Erdélytől kezdve Ukrajnán át Ausztráliáig. Mivel pedig minden tárgy megszerzéséhez a személyes érintettség, a kincseken feltűnő apróságok, hibák említése tudott leginkább bizonyítékként szolgálni, mély, megható háttértörténetek tárházát kapjuk olyan családokról, amelyeket meggyötört a háború. Bár a kegyetlen mozzanatokat szó szerint nem közli a szöveg, a sorok között lélektani szempontból itt olvasható ki a legnagyobb veszteség (Gáspár-Singer, 2017, 336–339. old.).

A harmadik szövegtípus pedig egy beemelt, e-mailezés formájában megírt fogalmazás lesz, melynek egyik szereplője Dina, a másik pedig egy kitalált barátnő, akik a kincs megtalálása utáni eseményekről írnak. Bár az üzenetek hangvétele könnyed, baráti, számos eseményről esik bennük szó.

Ez a háromirányú formai gazdagság épp akkor jelentkezik, amikor az egyenesvonalú cselekményvezetés után információk garmadáját kell a szerzőnek kezelnie, egybesűrítenie és élvezhető formában a szöveg részévé integrálnia. A megoldás remekbeszabott lesz!

Sőt, a sok nyilatkozat nemcsak a kisvárosi látkép rétegzettebbé tételéhez járul hozzá, de kitűnő lehetőséget kínálnak különféle kreatív írásos feladatokhoz is, hiszen a nyilatkozatok sora sok új emberrel és karaktertípussal volna bővíthető. Ugyanez elmondható a kincsek tárházának potenciális sokasítása, vagy pedig a Dináéval párhuzamos, esetleg azt kiegészítő, továbbíró levelezéssel kapcsolatban is. Élménypedagógiai szempontból a mű egészét átható, központi kérdés köré – hogy leginkább kit és miért illetne a kincs – pedig remek kommunikációs, érvelési készséget fejlesztő disputa kerekíthető, ahogy a náci fosztogatók bírósági tárgyalása is kivitelezhető volna drámajáték formájában.

Karakterrajzok

A kötet szereplői változatos jellemek, akiket egy-két markáns tulajdonság különböztet meg egymástól (Kis 2022). Ezek egyensúlyban vannak, hiszen akad köztük jó és rossz is. Kidomborításukhoz sokszor járul hozzá egy rövid történet, amire azért nyílik rálátásunk, mert a narrátor követi a gyerekeket az otthonukba. Szép Olgi mindentől, fél és nem tud titkot tartani. Vatta Gabi állandóan a hasával van elfoglalva, és folyton elneveti a viccek poénját. Velük szemben a három legbátrabb kincskereső jelleme inkább a kaland során mutatkozik meg. Sipos Tomi vállalkozó kedvű, de nem épp előrelátó. Letörölgeti a nyomravezető kereszteket, hogy más ne találjon el a kincshez, azzal viszont nem számol, hogy így ők is eltévedhetnek – és el is tévednek – majd visszafelé. Bencze Dina a csapat okos, de egyszersmind okoskodó tagja is, amit szívesen a többiek orra alá dörgöl. Az alagútba jutva például az ikes igék helyes alkalmazására figyelmezteti osztálytársait. A legkiegyensúlyozottabb Pap Feró, aki minden kalandban benne van, ezzel együtt viszont inkább sodródik az árral, mintsem alakítója a történéseknek.

A felnőtt szereplőket leginkább a szakmájuk teszi karakteressé, amire a szöveg retorikai megoldásai is visszautalnak.

> „Az öreg [becsüs] megáll Edina mellett, és szeméhez illeszti kis kerek nagyítóját. Az mindig nála van, ahogy az íróknál a toll, a gyerekeknél a mobil, a filmbeli bérgyilkosnál meg a fegyver” (Nógrádi, 2022, 91. old.).

S mivel mindenki fantáziáját megmozgatja a kincs, a könyvelő szülők szétszámolják, mennyit kaphatnának fejenként a városlakók, ha szétosztanák azt, a vendéglősök pedig, hogy mekkora dínomdánomot lehetne penderíteni belőle.

A gyermeki csínyek, poénok, egymás heccelése áthatják a szöveget, és biztosítják a folyamatos humort (Lovász 2015, 22). Hőseink pedig mindeközben éles szemmel figyelik a felnőttek társadalmának dinamizmusait is. Azt, hogy Gabi szülei szeretetből nevetnek fiuk félresikerült poénjain, vagy hogy Dina anyukája úgy ér el bárkinél bármit, hogy előbb megsimogatja a kezét.

A gyerekek vezetéknevei esetenként beszélőneveknek tűnnek, illetőleg etimológiájukat tekintve visszatükröződnek a szereplők tulajdonságaiban. *Vatta* Gabi például kellően kipárnázott, puha, duci fiú, *Sipos* Tomi pedig olyan vezéregyéniség, aki olykor talán túlzottan is hangadónak bizonyul.

Tanító szándék és társadalomkritika

Nógrádi Gábor regénye feladatának tekinti a nevelést, ami nemcsak a felnőtt szereplők intéseiben, hanem a narrátor elbeszélői stratégiájában is feltűnik.

Ha a könyvben egy ritkábban használt kifejezés merül föl (mint a gyanúsított vagy a hallucináció), az elbeszélő kifejti azt. A gyerekeket a pincerendszer labirintusából kijuttató kutyus, Dodó fajtájának, a foxterriernek pedig egészen az angol-latin eredetű etimológiájáig elmélyül a beszámolójában.

Az olyan direkt, oktató jellegű megjegyzések mellett viszont, mint a ne csúfolódjunk, mert holnap talán már bennünket csúfolnak, vagy az idegenekkel szembeni elővigyázatosságra való figyelmeztetés, sokkal effektívebben simul bele a szövegbe a pacifista-humanista és környezetvédő szándék (Lovász, 2015, 21. old.). Utóbbi a „*Mi dobtuk el, mi szedjük fel!*” elnevezésű zeréndvári szemétgyűjtő kezdeményezés révén kerül előtérbe, amibe a kincskeresésük elején hőseink is belefutnak, és amiben a teljes városvezetés részt vesz.

A háború kegyetlenségével leginkább azon kincsek háttértörténetei szembesítenek, amelyeknek megkerülnek a gazdáik. A nácik fosztogatásáról és kegyetlenségéről csak látensen esik szó, mindez mégis annál nagyobb súllyal bír (Böszörményi, 2022). Nógrádi regénye e tekintetben olyan közelmúltbeli teljesítmények mellett sorakozik föl, mint Janikovszky Éva posztumusz megjelent *Naplóm 1938–1944* (Janikovszky, 2021) és Ruff Orsolya *Volt egy ház* (2021) című kötetei. Ezen művek egyik kardinális vállalása, hogy a második világháború bűntetteit és traumáit dolgozzák föl a magyar gyermek- és ifjúsági irodalom korpuszán belül (Gáspár-Singer, 2017, 336–339. old.).

Az *Alattunk a kincs* magyar vonatkozásban több szinten is aktualizál, a társadalmiak mellett pedig az aktuálpolitikai kérdésekben is kritikus hangot üt meg. Azt, hogy a 2020-as évek elején járunk, a koronavírusra, mint a kor tragédiájára való többszöri utalás is megerősíti. Noha tanárok csak mellékszereplőként tűnnek föl a szövegben, a pletyka és az ésszerűtlenség ellenpólusaiként vannak jelen, az elbeszélő pedig végig hathatós elismeréssel és empátiával viszonyul feléjük.

> „Egy alsó tagozatos pedagógus mindenre fel van készülve. Körülbelül úgy, ahogy egy cirkuszi oroszlánidomító is mutatvány közben, amikor az állat szájába dugja a fejét. Egy alsó tagozatos pedagógus nem jön zavarba, ha egy diákja felelés közben bepisil, vagy vonalzóval fejbe vágja a társát, és a sérült gyerek vérző fejjel üvölt. Sőt, magas

> fizetéséért arra is ki van képezve, hogy mit csináljon, ha egy szülő üvölt, és nincs igaza, ami persze olyan ritka, mint a fekete holló" (Nógrádi, 2022, 58. old.).

Az esetükben ironikusan felmerülő pénzhiány azonban általános, lokális és országos alaphelyzetté szélesedik, amire a sorok között több szöveghely is utal. „A kíváncsi sokaság úgy zúdul az iskola felé Zeréndvár utcáin, mint egy tüntető tömeg, ha béremelést akar kiharcolni a kormánytól" (Nógrádi, 2022, 84. old.). Azzal mindenki egyetért, hogy a kincs hasznára válna a kisvárosnak, hiszen így tornaterem, orvosi rendelő, öregek otthona is épülhetne. Ám amikor különféle hivatali személyek az állam általános viszonyulását emlegetik a talált kincsek kapcsán, mind azt mondják, hogy az „olyan állam, mint a miénk, általában elfogadja, mert minden fillérre szüksége van (Nógrádi, 2022, 106. old.). És persze így is történik majd. A könyvben a pedagógusi hivatást kevéssé tisztelő, pénzhiánnyal küzdő és a pénzt az állampolgáraitól visszatartó állam képe körvonalazódik.

A mű több pontján is előtérbe kerülnek az élet árnyoldalai. Utóbbi megmutatkozik az olyan jelentéktelennek tetsző, de mégis hiteles kiutalásokban, minthogy az egyik szülő csak azért lett hentes, és nem tanár, mert a szülei a családi szakma továbbvitelét erőltették. A szöveg ezen túl szembesít az öregséggel – „A gyerekek nézik, ahogy eszeget. Az öregnek valóban nincs már sok foga. De a banánt el tudja majszolni, nyomogatni valahogy az ínyével, a nyelvével" (Nógrádi, 2022, 17. old.) – és a kemény munka gyötrő hatásaival is:

> „A kincskeresők nem tudják levenni a szemüket az agyondolgozott, elformátlanodott, sebek nyomaival teli kezekről […]. Mi lesz egy sokat nyomorgó ukrajnai család sorsa, ha hozzájut egy 20 milliós aranytömbhöz? Gazdagok lesznek, igen. De az időt nem lehet visszaforgatni…" (Nógrádi, 2022, 128. old.).

Mindezen vonatkozások a mű hitelességéhez, életszerűségéhez járulnak hozzá, ahogy a gyerekek folyamatos veszteségérzetének és örömének ambivalenciája is, amit annak ténye kelt bennük, hogy a kincs legjava gazdára talált.

> „Zeréndvárnak nem maradt szinte semmi. Meg nekünk se maradt semmi. Még egy kis jutalom sem. Csak a dicsőség. De dicsőségből még egy tábla csokit se lehet venni" (Nógrádi, 2022, 134. old.).

A befejezés ennél azonban jóval boldogabb, esetünkben a média hírverésének ugyanis számos pozitív következménye lesz. Nemcsak Katona Béla bácsit találja meg a családja, akik évtizedekig halottnak hitték, hanem a kincseket becsülettel visszaszolgáltató város számlájára is az egész világból érkeznek adományok. Ebből pedig Zeréndvár minden építkezési terve éppúgy megvalósítható, ahogy a gyerekeknek jutó tízszázaléknyi jutalom is mesebeli lesz.

BEFEJEZÉS

Összességében azt mondhatjuk, hogy Nógrádi Gábor prózapoétikájának szerves része a kifejezésmódban is megmutatkozó kisvárosi skanzenszerűség, a hangsúlyos szöveghelyek lirizálása, a pörgő cselekmény és az élénk humor, de a túlzás és a nevelő szándék is. Ezt a látképet, valamint az *Alattunk a kincs* központi, kalandos cselekményszálának utóéletét azonban többféle dokumentumfikciós elem segítségével ábrázolja, az interjúktól kezdve a bizonyítási

jegyzőkönyveken át az e-mailekig terjedően. Utóbbiak élvezetes formában alkalmasak nagyszámú információ kezelésére, élménypedagógiai tekintetben pedig kreatívan továbbgondolhatóak. Nógrádi mindemellett nehéz történelmi és társadalmi kérdésekkel is szembesít, igazolva, hogy komolyan veszi, és saját álláspont kialakítására ösztönzi olvasóját.

MEGJEGYZÉS

Baka L. Patrik a dolgozat írásának idején a *Nemzetközi Visegrádi Alap* ösztöndíjában (International Visegrad Fund, 2025–2026, No. 52510396) és a *Tempus Közalapítvány* által gondozott *Fiatal oktatói ösztöndíj*ban (2024–2025, No. HTP7FPUWY2025/EG-00022-2025) részesült.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Benyovszky K. (2009). Ifikrimik. Változatok a detektívtörténetre az ifjúsági irodalomban. In Benyovszky K. & H. Nagy P. (szerk.), *Lepipálva. Tanulmányok a krimiről* (pp. 192–217). Lilium Aurum, Dunaszerdahely.

Böszörményi Gy. (2022). Nógrádi Gábor kincskeresésre csábít a föld alá. (2025.11.05.) *Librarius* https://librarius.hu/2022/05/06/nogradi-gabor-kincskeresesre-csabit-a-fold-ala/#google_vignette

Gáspár-Singer A. (2017). Címkék a borítón. Tabutémák a kortárs magyar gyerek- és ifjúsági irodalomban. In Hansági Á., Hermann Z., Mészáros M. & Szekeres N. (szerk.), *Mesebeszéd. A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve* (pp. 307–341). FISZ, Budapest.

Janikovszky É. (2021). *Naplóm 1938–1944* (Harmadik javított és bővített kiadás). Móra Könyvkiadó, Budapest.

Kis T. (2022). A kincs bennünk van | Nógrádi Gábor: Alattunk a kincs. (2025.11.05.) *Olvass bele* https://olvassbele.com/2022/11/01/a-kincs-bennunk-van-nogradi-gabor-alattunk-a-kincs/

Komáromi G. (1999). Regényvilágok a kortárs ifjúsági prózában. In Komáromi G. (szerk.), *Gyermekirodalom* (232–249). Helikon, Budapest.

Lovász A. (2015). *Felnőtt gyerekirodalom. Tanulmányok, kritikák és majdnem lexikon*. Cerkabella, Budapest.

Móra (2022). A humor a legjobb gyógyszer, és ingyen van. Idén 75 éves Nógrádi Gábor. (2025.11.05.) *Móra* https://mora.hu/hir/a-humor-a-legjobb-gyogyszer-es-ingyen-van-iden-lesz-75-eves-nogradi-gabor

Nógrádi G. (2022). *Alattunk a kincs*. Móra, Budapest.

Ozsváth S. (1988). Helyzetjelentés az ifjúsági irodalomról. *Alföld*, *39*(12), pp. 83–93.

Petres Csizmadia G. (2015). *Fejezetek a gyermek- és ifjúsági irodalomból*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.

Ruff O. (2021). *Volt egy ház*. Manó Könyvek, Budapest.